

MĂNĂSTIREA „SFÂNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE“ DIN GALAȚI - MONUMENT

Lect. univ. dr. Mihaela-Denisia Liușnea

Biserica din piatră și cărămidă¹ a fost zidită prin „osârdia Dumnealui Hagi Mihalachi“, mare negustor, fiind terminată la 1 aprilie 1664² (după cum o mărturisea pisană în limba greacă de deasupra intrării), în timpul voievodului Eustratie Dabija, dată confirmată și de anafora boierilor Țării Moldovei, din 4 martie 1780³. Egumenul de la Sf. Gheorghe a arătat atunci „o carte de la Duca-Voievod, din 1665-1666 (7174)“, în care era menționat faptul că mănăstirea avea, la acea dată, o carte de la Dabija-Voievod, prin care acesta întărea așezământului o treime din veniturile cântarului, la cererea patriarhului de Ierusalim.⁴ Hotărârea fusese confirmată apoi de Duca-Voievod.⁵

---

1. O parte din piatra necesară construcției Bisericii a fost luată din zona *castellum*-ului roman de la Bărboși, ca și în cazul Precistei, descoperindu-se fusuri și baze de coloane. De altfel, la 1722, Hatmanul Filip Orlik amintea în jurnalul său de călătorie că „gălățenii au clădit (astfel) zece biserici“, P.P. Panaitescu, *Călători poloni în Țările Române*, București, 1930, p. 174.

2. N. Velichi, *Inscripția Bisericii Sfântul Gheorghe din Galați*, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, VII, 1914, p. 34 - autorul menționează anul 1664, însă N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, ed. II, vol. I, București, 1929, p. 231 și G. Balș, *Bisericele și mănăstirile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, 1933, p. 192, amintesc de anul 1665, dată pe care Paul Păltânea o consideră greșită; v. P. Păltânea, *Istoria orașului Galați de la origini până în 1918*, I, Galați, 1994, p. 96.

3. *Anafora boierilor Țării Moldovei cu privire la împărțirea venitului cântarului de la Galați*, 1780, martie 4, document inedit, ce se află în fondurile vechi ale Sfântului Munte Athos, obținut prin bunăvoința dlui dr. Florin Marinescu.

4. *Ibidem*.

5. *Ibidem*.

6. Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 267-277.

7. Sunt fiii lui Coman din Brăila, stabiliți în Galați, unde au cumpărat părți de moșie în

Construirea sfântului locaș s-a înscris, cu siguranță, în cadrul susținutei activități de primenire și redeșteptare pe care o anunțase, încă din 1627, Miron Barnovschi-Vodă (1626-1629) prin reforma ce dădea clerului moldovean o nouă rânduială⁶ și încurajată mai cu seamă după ce cu o deosebită pompă și cu binecuvântarea Patriarhului Partenie al Constantinopolului au fost aduse, în 1641, în Moldova, prin Galați, moaștele Cuvioasei Parascheva.

Astfel, la 1647, frații Dia și Șerbu⁷ ctitoriau Mănăstirea „Precista“⁸, la 1648 se înălțau zidurile bisericii „Sf. Dumitru“⁹, la 1661/1665 era construită biserica „Sf. Nicolae“ a Episcopiei, Sf. M. Mc. Gheorghe la 1664 și la 1669, Mavromol, ctitorie domnească¹⁰.

Ctitoria lui Hagi Mihalachi, mănăstire fortificată (cu ziduri masive, contraforți la unghiurile clădirii și încăperi suprapuse peste pridvorul de sud), a fost închinată Sfântului Mormânt, funcționând ca metoh al acestuia, după cum o dovedește și faptul că, în 1780, în numele acesteia se jeluiește kyr Procopie Kesarias, episcopul mănăstirilor închinată la Sfântul Mormânt.¹¹ Întrebat la acea vreme ce documente are pentru mănăstire, episcopul, Anania „a arătat o anafora din 1756 (7264), februarie 15, iscălită de mitropolitul Iacov și marii boieri și cu pecetea lui Matei Ghica-Voievod, arătând că atunci s-au judecat Ioachim, egumenul de la Sf. Gheorghie cu Gherasim Sevastias, episcopul mănăstirilor Sf. Dimitrie și Precista“.¹² Biserica avea o lungime de 18 m, o lățime de 7 m și cca 16 m înălțime¹³. (fig.1).

În timpul domniei lui Mihai Racoviță (prima domnie 1703-1705),

---

Crângeni, ținutul Tecuci; v. Radu Perianu, *Un negustor brăilean prieten cu Matei Basarab*, în „Revista istorică română“, XVI, 1946, p.352-353. C. A. Stoide, *Prima domnie moldovenească a lui Gheorghe Duca*, în „Revista istorică română“, XV, 1945, p. 64.

8. Paul Păltânea, *op. cit.*, p. 93.

9. *Ibidem*, p. 90. Autorul o consideră ctitoria lui Vasile Lupu, menționând că nu se știe în ce an a fost construită. *Călători străini despre Țările Române*, București, 1975, p. 227.

10. Paul Păltânea, *op. cit.*, p. 99. Autorul precizează că este ctitoria domnitorului Gheorghe Duca și a fiului său, Constantin.

11. *Anaforaua boierilor Țării Moldovei cu privire la împărțirea veniturii cântarului de la Galați*, 1780, martie 4.

12. *Ibidem*.

13. Arhivele Episcopiei Dunării de Jos, Galați, *Fond Biserica Sf. Gheorghe-monument de arhitectură*, dos. 481, corespondența, devizul și releveul privind restaurarea bisericii „Sf. Gheorghe“ din Galați fiind filiala Parohiei „Sf. Nicolae, 1961-1962, nr. 64, f. 21;

14. B.A.R., ms. Rom. 237, f. 506-510; *Condica lui Constantin Mavrocordat*, III, Iași, 1987, nr. 1554.

mănăstirea era scutită de obligații fiscale, la fel ca și celelalte mănăstiri închinată: Galata, Barnovschi, Sf. Sava, Cetățuia și Bârnova¹⁴.

La 18 martie 1710, osemintele hatmanului Mazeppa au fost mutate de la Varnița la Galați, de către rudele sale, care doreau să le ducă la Ierusalim, dar din cauza turcilor au trebuit să se oprească în orașul de pe malul Dunării, unde le-au depus la Mănăstirea „Sf. M. Mc. Gheorghe“ (supranumită și Ierusalim)¹⁵. Aici au rămas doar până în anul următor, când turcii jefuind mănăstirea le găsesc și le aruncă în fluviu.

Fig.1 Releveul bisericii - fațada de vest, scara 1: 50

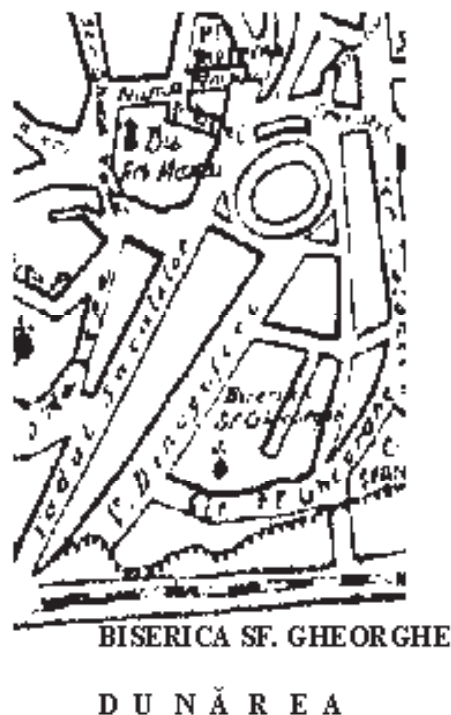

Fig.2 Poziția bisericii „Sf. Gheorghe“. Detaliu din planul municipiului Galați întocmit în 1926 (Gh. N. Munteanu-Bârlad). Scara 1:120 000

15. P.P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 142-143.

16. *Uricariul*, II, Iași, 1989, p. 115;

17. *Anaforaua boierilor Țării Moldovei cu privire la împărțirea venitului cântarului*

În această perioadă, mănăstirea s-a aflat „în mare lipsă“, iar la 1715 aflăm că egumenul trimitea sarea primită de la egumenul Mănăstirii Cașin, la Metohul Sfântului Mormânt din Constantinopol¹⁶.

În 1780, mănăstirea se judeca cu privire la împărțirea venitului cântarului de la Galați între mănăstirile Precista și Sf. Dimitrie, fără ca ea „să aibă a lua vreo parte“.¹⁷

Cu această ocazie, epitropul mănăstirilor închinat Sfântului Mormânt arăta că din vechime această mănăstire lua o treime din venitul cântarului, celelalte două treimi fiind ale mănăstirilor amintite.¹⁸ Apoi, „timp de 90 de ani, de la cartea lui Duca-Voievod până la anaforaua din vremea lui Matei Ghica-Voievod, Mănăstirea „Sf. Gheorghe“ nu și-a luat treimea din venitul cântarului“ și nici de atunci (1756) până în 1780, timp de 24 de ani.¹⁹ Se pare însă că mănăstirea nu a obținut câștig de cauză, printre argumentele în defavoarea cererii ei fiind invocate hrisoave de la Grigore Alexandru Ghica-Voievod, din 1766 noiembrie 15 și de la Constantin Dimitrie Moruzi-Voievod, care vorbesc doar de dreptul celor două mănăstiri, Sf. Dimitrie și Precista asupra cântarului din Galați.²⁰

Prădată de mai multe ori de turci, întrucât poziția sa în Vadul Rașcu (la cca 300 m de Mănăstirea „Precista“ - fig.2) o expunea năvălitorilor, Mănăstirea Sf. M. Mc. Gheorghe a fost incendiată în 1821, când turcii, porniți împotriva eteriștilor conduși de generalul Caravia, „au atacat orașul și de pe Dunăre, cu 16 corăbii..., ruinând biserici și mănăstiri și case și alte zidiri... În ziua următoare au jefuit sfintele locașuri“²¹. La 1828 a fost însă restaurată de comunitatea Sfântului Mormânt²². În 1886, clopotnița din lemn separată de clădirea bisericii datorită deteriorării a fost mutată „peste pridvorul de la intrarea în biserică“²³. Reparațiile realizate cu acest prilej

---

de la Galați, 1780, martie 4.

18. *Ibidem.*

19. *Ibidem.*

20. *Ibidem.*

21. C. Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a Catedralei Mitropolitane din Iași*, București, 1888, Doc. XCII, p. 541-547.

22. Arhitectura inițială a fost modificată (au fost înlăturate bolțile, exceptând-o pe cea a altarului), realizându-se un tavan puțin boltit.

23. Mutarea a fost dispusă de Ministerul Cultelor.

24. Arhiva Episcopiei Dunării de Jos, Dos. 481, nr. 64, fila 21.

25. *Ibidem*, fila 22.

par să fi indicat că deasupra pridvorului nu a existat decât o singură turlă, care s-a păstrat până la demolare²⁴.

În ceea ce priveşte planul bisericii, acesta era de tip sârbesc (fig.3), intrarea realizându-se însă prin sud, prin intermediul unui pridvor (această poziție regăsindu-și analogii și la alte biserici moldovenești construite în aceeași perioadă, ca și contraforții de la unghiurile clădirii și forma octogonală a turlei). Acoperișul din olane, nespecific planului de tip sârbesc, era reprezentat de o boltă în leagăn, ce se intersecta la capete cu sferturi de cilindru (a căror rază era egală cu cea a bolții), și nu cu timpane²⁵.

Absidele de N, E și S erau acoperite cu jumătăți de calotă sferică din cărămidă și erau marcate în zid de arce aflate sub nivelul șarpantei. Probabil, în construcția inițială, biserica a dispus de o cupolă sau turle pe naos, având în vedere și forma treflată a planului, în care absidele aveau rolul de a prelua încărcăturile date de turlă.

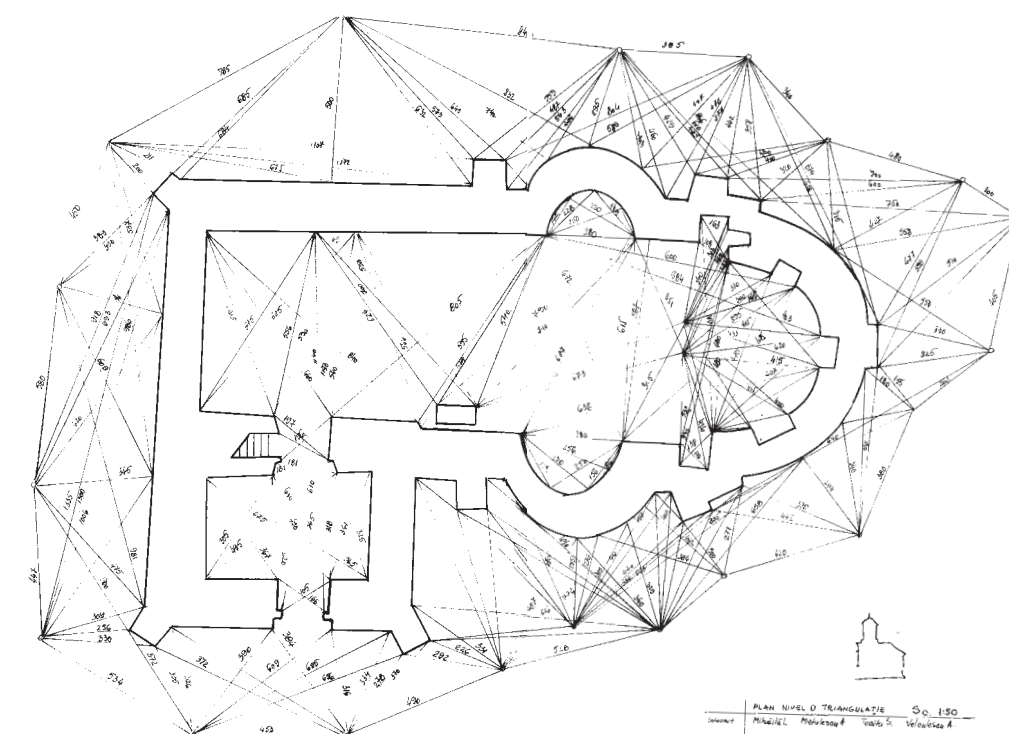

Fig. 3 Planul bisericii

26. *Ibidem*, f. 22.

27. *Ibidem*.

Pe baza nivelului vechilor grinzi, ale căror capete apăreau în zid, sub nivelul șarpantei, s-a putut presupune că cornișa fusese realizată relativ târziu, poate în 1886.²⁶

Din decorația veche a bisericii nu se mai păstrau, în 1961, decât un fragment de coloană la intrare și pisania. Fațadele purtau decorația specifică secolului al XIX-lea: un brâu de proveniență muntenească²⁷, ca și arcatura decorativă de pe fațada de S cu ciubuce rotunjite, arcade în budin duble și două rânduri de ocnite²⁸ (fig.4).

În corpul clădirii fuseseră practicate cinci ferestre, trei în dreptul sfântului altar, una mare în cafas și una în naos.²⁹

Catapeteasma era lucrată în lemn de tei și era pictată în stil bizantin. Tot în interiorul bisericii se afla un cafas mare cu grilaj de lemn și un amvon din lemn sculptat și poleit, susținut de o scară cu balustradă.³⁰

Fig.4. Relevul bisericii - fațada de sud

28. Singura mărturie asupra aspectului inițial al bisericii este o gravură a arh. Romstörfer.

29. Arhiva Episcopiei Dunării de Jos Galați, Dos. 481, nr. 64, fila 23.

30. *Ibidem*.

31. Numele acestuia s-a păstrat până de curând, denumind vadul în jurul căruia a fost cândva vatra orașului.

Între anii 1833 și 1839, „chir Rașcu“ dăruise bisericii câteva icoane, care au intrat în patrimoniul locașului alături de cele 4 icoane împărătești donate la 1833 de Patriarhul Ierusalimului³¹.

Cât privește bunurile imobile ale bisericii, în 1941, ea deținea două corpuri de clădiri: o casă din cărămidă, cu acoperișul din olane, în care „a funcționat mulți ani prima Școală Comercială înființată la 1864“, după desființarea acesteia fiind deschisă o Școală de Cântăreți Bisericești³² și un corp de casă cu 7 camere, ce au slujit drept chilii³³. Ambele corpuri și grădinile aferente ocupau o suprafață de cca 552 mp³⁴.

Până la secularizarea averilor mănăstirești, în 1864, biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe“ (ca și bisericile „Sf. Nicolae“, „Sf. Voievozi“, „Adormirea Maicii Domnului - Precista“, „Sf. Dimitrie“) a fost frecventată și de comunitatea elenă, astfel că la una din strane se cânta în grecește³⁵.

Biserica a fost dărâmată de comuniști în anul 1962³⁶.

---

32. Arhiva Episcopiei Dunării de Jos, *fond Biserica Sf. Gheorghe* - Galați, Dos. 240, 1941, nr. 21, Foaie de inventar - avere imobilă, din 31 mai 1940, f. 76-77.

33. *Ibidem*, f. 28.

34. *Ibidem*.

35. Diac. Anghel Constantinescu, *Monografia Sfintei Episcopii a Dunării de Jos*, București, 1906, p. 279 și urm.

36. Mihaela-Denisa Liușnea, *Un monument dispărut - „Mănăstirea Sf. M. Mc. Gheorghe“*, în Mousaios, VI, Buzău, 2001, p. 161-170.